

In de herfst kun je ze horen: zwarte fruinen Plaaggeesten en weldoeners van het waterrijk

Hun gejoel is tijdens de herfststormen regelmatig hoorbaar. Bij heldere maan of rond de schemering kun je ze soms waarnemen in natuurgebied de Weerribben en Wieden én in de kolken achter de dijk van Hasselt tot Kuinre. Zwarte fruinen. De Blokzijlse schrijver Frederik Wiedijk kende de soms wat plagerige trolachtigen als geen ander. Eind 2000, enkele jaren voor zijn dood, vertelde hij tijdens een stormachtige avond over de regionale mythe. Een wonderlijke verhaal over stropers, vrijende stelletjes en een weigerend hoogwaterkanon.

Door: Eric Hoogeweg

Op weg naar Blokzijl. Vlakbij het huis van Frederik Wiedijk (toen 69) probeert een fietser op de dijk vooruit te komen tegen de storm in. De heldere maan schuift net achter een donkere wolk als ik aankom bij de woning. De wind loeit om het huis. Het dak kreunt. Binnen bij het haardvuur leunt Wiedijk achterover in zijn stoel en steekt van wal.

‘Je ziet ze zelden. Alleen tijdens stormachtige nachten zijn ze soms te horen. Dan vermaken ze zich. Tijdens de schemering zijn ze soms vlak boven de waterspiegel te zien. Heel zelden is zichtbaar hoe hun zwarte gedaante boven het moerasachtige land van de Weerribben zweeft. Ze leven alleen in deze regio, op de bodem van de tientallen kolken achter de dijk langs de voormalige Zuiderzee. Behalve in de kolken - ontstaan tijdens dijkdoorbraken - leven fruinen ook in de diepere poelen en trekpaten van de Weerribben en Wieden.’

‘Ze zijn hier drieduizend jaar geleden in de buurt terechtgekomen, toen de zonnegodin Freya vanuit de hemel afdaalde naar de aarde. Om precies te zijn: ergens hier in de Weerribben. Ze was de vrouw van Wodan, maar had een affaire met de duivel. Daaruit is de eerste fruïn voortgekomen. Een zwarte trolachtige met helblond haar dat sterk doet denken aan de grassprietten van een zeggepol. Tussen dat opvallende haar zitten twee kleine hoorntjes die nog direct verwijzen naar de vader van het wezentje. Freya wilde van haar kind af en probeerde het te verdrinken in een moerasplas, maar dat mislukte. De fruïn is toen geadopteerd door een paar otters en groeide op in een otterhol. In de tien jaren die volgden, vond de eerste fruïn zijn draai in zijn leefomgeving. Hij kreeg onder andere zwemvliezen tussen zijn vingers en de tenen van zijn poten.’

Het domein van de fruinen: de kolken langs de dijk van Hasselt tot Kuinre, ontstaan bij dijkdoorbraken.

Delen

Hoeveel fruinen er tegenwoordig zijn en hoever hun leefgebied zich precies uitstrekt, is niet bekend. 'Maar het zou mij niets verbazen als ze ook al in de randmeren zitten. De wezentjes zijn geslachtsloos, maar delen zich elke honderd jaar en dus verdubbelt hun aantal steeds. In principe zijn ze onsterfelijk dus de populatie zou na drieduizend jaar enorm moeten zijn. Al heeft de duivel ook herhaaldelijk grote aantallen fruinen weggevoerd. Bovendien hebben overstromingen in het verleden hun populatie ook flink aangetast.'

Volgens de bordjes van de ANWB langs de dijk tussen Blokzijl en Kuinre, zijn er goede en slechte fruinen. 'Maar dat klopt niet helemaal', vervolgt Wiedijk zijn verhaal. 'Fruinen hebben de eigenschappen van hun beide ouders overgenomen. Ze hebben goede en slechte kanten. Het zijn eigenlijk net mensen. Het kunnen ware plaaggeesten zijn. Bijvoorbeeld wanneer ze de netten van vissers vernielen, boten losgooien of de koren- en rietschoven op het land door elkaar gooien. Er zijn veel onverklaarbare gebeurtenissen die we aan de fruinen kunnen toeschrijven. Omdat ze zelf niet kunnen beminnen, verstoren ze in de natuurgebieden graag de vrijpartijen van jonge stelletjes. Regelmatig gebeurt het dat de plaaggeesten er met hun kleding vandoor gaan. Wie zich wil wapenen tegen de pesterijen, kan het best een spiegel meenemen. Fruinen willen hun spiegelbeeld niet zien. Dat is het enige dat ze op afstand kan houden.'

Drie stropers

Hun plagerijen zijn vooral gericht tegen mensen die arrogant zijn of de natuur schaden. Soms wordt er ook echt hard opgetreden, zoals lang geleden tegen drie stropers in de regio. Twee keer zijn ze gewaarschuwd om te stoppen met hun illegale praktijken. 'De eerste keer sloeg een bliksemstraal een gat in de bodem van hun punter. Vervolgens stopten de fruinen kadavers in hun fuiken en klemmen. Toen dat niet hielp, moet het drietal naar de bodem van het water gesleurd zijn. Er is nooit meer iets van hen vernomen.'

Ook een vrekkige, arrogante koopman werd het slachtoffer van de fruinen. Hij had een schip, maar onderbetaalde zijn bemanning. 'De fruinen maken hun eigen kruidenbitter van 42 kruiden en hebben daarmee de bemanning dronken gevoerd.'

Kolk bij Blankenham.

Vervolgens liep het schip op de klippen. De fruinen zijn er vandoor gegaan met de scheepskist waarin een flinke som geld zat. De buit is verdeeld onder weduwen en wezen.' Het vreemde volkje verricht dus ook 'goede daden'. Een arme weduwe in de regio met twaalf kinderen werd dagelijks voorzien van verse vis en elke week kreeg ze verse eieren. Ook werd er regelmatig vlees voor de deur gezet. En bij een zieke boer is op een nacht eens de oogst binnengehaald en netjes opgeborgen in een schuur.'

En dan zijn er nog talloze gebeurtenissen waarvan niet zeker is of de fruinen erachter zitten. 'De talloze dijkdoorbraken in het verleden kunnen heel goed zijn veroorzaakt doordat fruinen uit verveling dijken hebben doorgeprikt. Bij een grote dijkdoorbraak in 1825 weigerde in Blokzijl het hoogwaterkanon, dat de bevolking moest waarschuwen. Het gerucht gaat dat een fruin het kruid heeft natgemaakt. Anderen zeggen dat het dak van het kruithuisje lek was. Bij die ramp zijn ruim driehonderd mensen om het leven gekomen.'

Hoogwaterkanon in Blokzijl. Bij een dijkdoorbraak in 1825 weigerde het kanon dat de bevolking moest waarschuwen.

Boodschap

De fruinen hebben volgens Wiedijk een duidelijk boodschap. 'Ze waarschuwen al lang tegen de drukte en stress van deze tijd en zijn bijvoorbeeld tegen de 24-uurs economie. Ook waarschuwen ze tegen overmatig gebruik van mobiele telefoons en andere stralingsbronnen die geluidsgolven produceren. En de fruinen lijken steeds meer gelijk te krijgen, als ik zie dat bijvoorbeeld kinderen op het schoolplein de meest onzinnige gesprekken voeren met hun mobieltje. De fruinen willen in ieder geval niet dat de bezoekers van de natuur in deze regio radio's, laptops en mobiele telefoons meenemen.'

Nadat Wiedijk zijn verhaal heeft beëindigd, buldert de storm er nog stevig op los. Ik verlaat enige tijd later zijn woning om huiswaarts te keren. Bij het passeren van het water tegenover de woning, zie ik vanuit mijn ooghoeken iets wegschieten. Zou het er een zijn?! Ik geloof dat ik het niet weet, maar laat voor de zekerheid mijn mobieltje nog even uit.

Frederik M. Wiedijk

De schrijver Frederik M. Wiedijk werd geboren in Alkmaar en kreeg een opleiding als decorateur. Omdat hij naar eigen zeggen beter overweg kon met pen dan penseel, werd hij copywriter. Lange tijd had hij zijn eigen reclamebureau in de Achterhoek. Toen hij genoeg kreeg 'van de stress en commerciële activiteiten' ging Wiedijk schrijven over de historie van de regio. Daarnaast ging hij later ook verhalen schrijven waarin hij 'de waarheid' naar eigen zeggen versiert vanuit de gedachte dat eigenlijk niets zeker is. 'Ik geloof dat ik niets geloof. Ik vind het heerlijk om daarmee te spelen. Mythes boeien mij zeer, maar ook reïncarnatie vind ik bijvoorbeeld heel interessant, maar ik geloof er niet in', aldus Wiedijk.